

Professor Dr.Philos_Sven Oluf Sørensen (1920-2017) ville fylt 100 år 26. november.

Atomfysiker, museumsbygger og kunstformidler.

(Foto: Robert G. Berntsen)

Sven Oluf Sørensen, 1920-2017

Den 26.11.2020 er det 100 år siden Sven Oluf August Cleve Sørensen ble født. Han var sønn av Gudrun (f. Cleve) og Henrik Sørensen, en av Norges mest kjente kunstmalere. Han var en usedvanlig kunnskapsrik og generøs person som ikke likte å fremheve seg selv. Derfor er det ikke så mange som kjenner til alt det han fikk utrettet i løpet av livet. Han følte at han hadde en viktig oppgave i å fremme sin fars kunst.

Sven Oluf var en anerkjent professor i atomfysikk ved Universitetet i Oslo. I lange perioder arbeidet han i internasjonale forskningsmiljøer, bl.a. ved forskningsorganisasjonen CERN (*Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire*) i Sveits. (CERN ble etablert i 1954 av 12 land i Europa. Norge ble medlem i 1959, og i dag er det 20 medlemsland.)

(Foto: Jim Bengtson)

*) Holmsbu Kunstmuseum (tidl. Holmsbu Billedgalleri), Henrik Sørensen's samlinger.

Takket være Sven Oluf Sørensen's utrettelige innsats fikk han bygget det fantastiske Holmsbu Billedgalleri som han fylte med kunst av Henrik Sørensen, Oluf Wold Torne og Thorvald Erichsen. I tillegg har han gitt gamle tømmerstuer med inventar som ligger i skogen omkring museet. Han ville ta vare på miljøet rundt kunstnervevenene som var begynnelsen på malerkolonien i Holmsbu.

Han opprettet en stiftelse som skal eie og ta vare på denne arven til glede for befolkningen i kommunen og resten av landet.

(Foto: Jim Bengtson)

Interiør fra Holmsbu Kunstmuseum

Noen år etter at Holmsbu billedgalleri stod ferdig i 1973, bygget Sven Oluf Sørensen et tilsvarende museum i Vinje i Telemark, Vinje Biletgalleri, som han fylte med Henrik Sørensens og Harald Kihles kunst. Det stod ferdig i 1991, og dette museet bygget han også for egne midler. Det ble gitt til Vinje kommune og befolkningen i Smørklepp, Vinje og Telemark som takk til stedet der faren likte å male og til de som hadde tatt imot ham hver gang han kom dit.

(Foto: Morten Opsahl)

Vinje Biletgalleri i Telemark

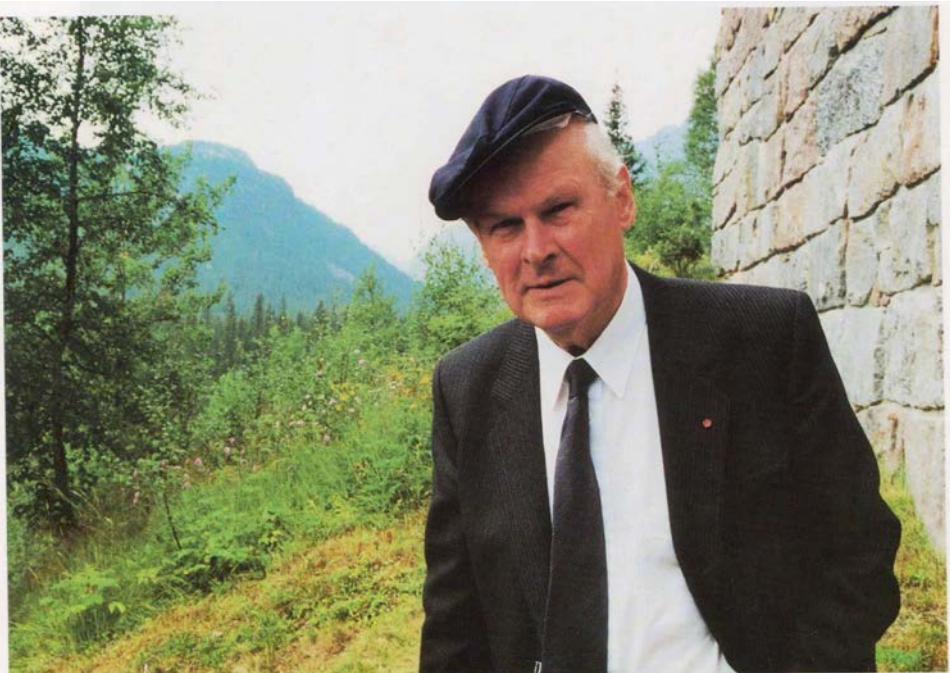
Da kong Harald og dronning Sonja var på Telemarksferd i 1996, ble de mottatt av Sven Oluf Sørensen og hans nære venninne Solveig Myhre (1921-2015). Hun var fast guide i Holmsbu Billedgalleri i flere ti-år og hadde omfattende kunnskap om Henrik Sørensen og kretsen rundt ham. Sammen har de gitt ettertiden et innblikk i kunstnernes liv og personligheter. De som besøker de unike museene i Holmsbu og Vinje, får en sterk opplevelse av det kunstnerne ønsket å formidle med sine bilder i miljøet der de ble malt.

(Foto: Knut Krossbakken)

Bildet viser kongeparet sammen med Bjørg Krossbakken fra nærstyret (lengst til venstre) og Solveig Myhre som hadde omvisning.

Sven Oluf Sørensen var meir avslappa til møtet med dei kongelege. Sven Oluf, som er son av Henrik Sørensen, har skjenkt det mykje verdfulle biletgalleriet med ei mengd kunst laga av far hans og Harald Kihle, til Vinje kommune. Dronning Sonja hadde ynskt å sjå biletgalleriet i Vinje, avdi ho var godt kjend i Sørensen-galleriet i Holmsbu - men i Vinje-galleriet har ho aldri vore.

(Foto: Jørgen Reine. Fra kongebesøket i 1996. Hentet fra Kongeboka.)

Sven Oluf Sørensen var også opptatt av innflytelsen og betydningen Henrik Sørensen hadde i sin samtid. Henrik Sørensens posisjon bør være kjent da det var han som fikk oppdraget med å dekorere fondveggen i Oslo Rådhus (1938-1949). Bildet «Arbeid, administrasjon, fest» er på 312 m² (13x24m), og ved åpningen av Rådhuset ble det regnet som verdens største oljemaleri. Bildet vises hvert år for hele verden under Nobelprisutdelingen. Mange av Henrik Sørensens venner fra Holmsbukolonien fikk også oppdrag med utsmykking av Rådhuset. Flere var også med å dekorere Holmsbu kirke.

Henrik Sørensen er bl.a. også kjent for sine altertavler i en rekke kirker, og det store bildet «Drømmen om den evige fred» i Folkeforbundets palass (nå FN) i Geneve.

Sven Oluf Sørensen ble født i Paris der familien bodde frem til han begynte på skolen. Da flyttet de til Norge. I Paris, på denne tiden, var det en stor kunstnerkoloni av norske malere. I denne kretsen var Hugo Lous Mohr. Det er hans sønn, arkitekt Bjart Mohr, som har tegnet begge museumsbygningene.

Holmsbu Billedgalleri ble i 1979 tildelt landets fremste utmerkelse for god arkitektur; Houens Fonds diplom. Bygningen ble senere fredet av Riksantikvaren.

Sven Oluf Sørensen har alltid bodd i Holmsbu om sommeren. Som barn var han modell for faren, men likte best å være sammen med venner. I vennekretsen i Holmsbu var bl.a. Knut Berg, som ble direktør for Nasjonalgalleriet, og filosofen Arne Næss var også en nær venn av Sven Oluf Sørensen fra ungdomsårene i Holmsbu.

En viktig hendelse i vitenskapens verden var at den generelle relativitetsteorien til Albert Einstein ble bekreftet ved en solformørkelse et år før Sven Oluf ble født.

Da han var fem år, ble den moderne kvantemekanikken grunnlagt. Dette opptok Sven Oluf og ble hans interessefelt.

Allerede som 19 åring hadde han samtaler med den danske atomfysikeren Niels Bohr. Bohr fikk Nobelprisen i fysikk i 1922. Han var også veldig kunstinteressert og var en venn av Henrik Sørensen. Sven Oluf Sørensen ble invitert til ham på Grand Hotell i Oslo for å diskutere atomfysikk, og dette møtet foregikk 8. april 1940! Vi må anta at Bohr var et forbilde for den unge Sven Oluf.

I 1947 ble Sven Oluf cand.real. ved Universitetet i Oslo. Året etter fikk han en stipendiatstilling ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd. I 1949 fikk han et reisestipend til Bristol. På den tiden var Bristol University et av de viktigste forskningssentrene i verden innen kjernefysikk. Her ble han godt mottatt av lederen for forskningssenteret, professor Cecil Powell, som fikk Nobelprisen i fysikk i 1950.

Sven Oluf Sørensen tok doktorgraden i kjernefysikk i 1952. Tittelen på hans doktorarbeid var: "On the emission of heavy fragments in Nuclear disintegrations".

ndt
ronning?
not Eng-
sse. Les
mantiske
tanover.
en til.

Dagbladet

88. ÅRGANG Nr. 128 — Onsdag 6. juni 1956

Sovjet på vei mot lederplass i kjernefysikken

Utdanner 130 000 teknikere og vitenskapsmenn hvert år — nær dobbelt så mange som USA

Dr. philos. Sven Oluf Sørensen tilbake fra kjernefysikkongress i Moskva

Dr. philos. Sven Oluf Sørensen.

— I kjernefysikken er situasjonen i dag at Vesten leder statisk, men Sovjet-Samveldet dynamisk. Sovjet-russerne ligger nok noe tilbake på enkelte områder, men de kommer med voidsom fart og vil både nå oss igjen og passere oss, hvis ikke den vestlige verden øker tempoet innen denne vitenskapen, sier dr. — Fortsettes 10. side —

streike søndag

Vil lamme all buss-trafikk i Oslo omegn

Forslaget forkastet i dag — Lite håp om løsning

De 300 bussjåførene og billettørene ved Schøyen Bilentraler, De blå omnibusser, Lommedalsbussen og flere andre bussruter i Oslo-området har forkastet riksmeg. — Fortsettes 10. side —

Postkjører druknet i Mjøsa

Privattelegram til Dagbladet.

LILLEHAMMER i dag. Det er overveiende sannsynlig at postkjører Trygve Bernitsen fra Lillehammer er omkommet under en fiskefart på Mjøsa. — Fortsettes 10. side —

130 radiosendere på Stalin-talen gjennom ier

Avisutklipp fra 1956, Dagbladet.

I 1956 representerte han Norge under en stor kjernefysikerkongress i Moskva. Dette var ikke så lenge etter 2.verdenskrig, og det var samlet ca. 70 atomforskere fra hele verden. Denne konferansen ble holdt 2 år etter at forskningssenteret CERN i Geneve ble opprettet. Det var en voldsom vekst av slike forskningsmiljøer, ikke minst i Sovjetunionen.

Sven Oluf Sørensen har bl.a. utført vitenskapelige undersøkelser av kosmisk stråling på Gaustatoppen i Telemark.

Sørensen ble professor i fysikk ved Universitetet i Oslo i 1961 og medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi 1965.

Sven Oluf Sørensen var en strålende foreleser med tydelig logisk sammenheng i det han presenterte. Forelesningene hans var en estetisk og retorisk nytelse. Å lære atomfysikk av Sven Oluf var en fest, og studentene gledet seg til hans forelesninger. Han hadde også en vakker håndskrift. Midt i en forelesning kunne han ta et kritt i sin venstre hånd og tegne en perfekt sirkel mens han fortsatte å skrive med høyre hånd. Ved hans 90-års dag skrev tidligere studenter i fagtidsskriftet *Fra Fysikkens Verden*: «Kunstneren og estetikeren kom til syne gjennom dine forelesninger der alt var disponert og ordnet på forhånd. Tavlene var små kunstverk.»

Omkring 90-årsalderen skrev Sven Oluf også en serie artikler i fagtidsskriftet *Fra Fysikkens Verden* som omhandlet atombombeprosjektene under annen verdenskrig. I andre artikler tok han opp kvantemekanikkens tolkning og særlig diskusjonen mellom Niels Bohr og Albert Einstein.

I 1992 kom Sven Oluf Sørensen med en artikkel om Goethes fargelære fra 1810. I en periode hadde han hatt en studiesirkel om dette temaet bl.a. sammen med forfatteren André Bjerke.

Goethe er mest kjent som tysk forfatter, men han var også en naturvitenskapsmann. Fargelæren har vekket interesse særlig hos en del fysikere og filosofer. Hans betraktninger knytter bånd mellom fysikk, biologi og filosofi.

I vitenskapen har man etter hvert kommet til en forståelse for forskjellen mellom det optiske spekteret som Newton observerte, og fenomenet om menneskelig fargesansning som Goethe presenterte.

Sven Oluf utvidet perspektivet til å omfatte allmenne spørsmål av eksistensiell betydning. Han skrev: «*Hvis man gjennom et liv har forsøkt å beskjeftige seg med moderne naturvitenskap og fysikk, så må før eller senere dette spørsmålet melde seg: Hva har disse studier og grublerier egentlig gitt en av dypere forståelse av virkeligheten, av naturen, og av meg selv?*» Sven Oluf fremhevet i denne artikkelen naturvitenskapens kulturelle dimensjon og skrev: «*Det ville være et understatement å si at det moderne verdensbilde er et imponerende byggverk. Det faktiske forhold er vel at det er dette byggverk som er det tyvende århundredes kultur.*»

Kunsten spilte en stor rolle i Sven Olufs liv. Allerede i tenårene var han en dyktig tegner, og han laget midt i 1930-årene lange tegneserier med motiver som å reise til Mars. Inspirert av sin far, Henrik Sørensen, og somrene med 'malerkolonien' i Holmsbu, utviklet han sin egen malerkunst. Han laget vakre oljemalerier med motiver fra Holmsbu. Han kalte seg selv en

«søndagsmaler», men han valgte å gå en annen vei så han ikke skulle få noen innblanding fra sin far. Han var sikker på at atomfysikk var noe faren ikke ville forstå.

Sven Oluf skrev i mange år på en biografi om sin far, «*Søren. Henrik Sørensens liv og kunst*». Den kom ut i 2003 og er et kulturhistorisk verk på 400 fengslende sider. Det omhandler norsk malerkunst i første halvdel av det 20. århundret, knyttet til kretsen rundt Henrik Sørensen.

Han har hatt en spesiell forkjærlighet for Holmsbu. Her har han feriert hver sommer fra han kom til Støa i Holmsbu første gang sommeren 1921, et halvt år gammel. Han sa ofte at det finnes ikke et sted i verden han føler seg mer hjemme enn i Holmsbu.

I 2011 ble hundreårsjubileet for opprettelsen av malerkolonien i Holmsbu feiret med en malerutstilling i Støa, ved sjøen rett nedenfor museet i Holmsbu. Sven Oluf hadde omvisninger og fortalte med humor og varme om miljøet som hadde eksistert i Holmsbu og om kunstnerpersonlighetene som hadde utfoldet seg her. Sven Oluf følte at han hadde sine dypeste røtter her.

Til jubileet skrev han bl.a. : *"Verden har gått inn i en ny tidsalder. Men Holmsbu har bare fulgt nølende etter. Den gamle tiden - et paradys fra før syndefloden -, et "antediluviansk arkadien", lever fremdeles der nede. Ennu skinner solen over rosehavene i Holmsbu."*

Sven Oluf Sørensen døde 16. september 2017, året da gravitasjonsbølgene endelig ble oppdaget og fem år etter oppdagelsen av Higgspartikkelen som forklarer bindeleddet mellom energi og masse. Dette var resultat av arbeidet ved CERN, hvor Sven Oluf Sørensen tidligere hadde arbeidet i mange år. Professor Peter Higgs (1929-) og professor Francois Englert (1932-) fikk Nobelprisen i fysikk for denne oppdagelsen i 2013.

I 1992 ble Sven Oluf Sørensen utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden *"for fortjeneste av naturvitenskapelig forskning og norsk bildende kunst"*.

Han har også fått Hurum kommunes kulturpris, Buskerud fylkes kulturpris og Vinje kommunes kulturpris.

***) Nytt navn.**

Museet i Holmsbu ble etablert under navnet Holmsbu Billedgalleri, Henrik Sørensens samlinger. Begrepet «galleri» har vært brukt som betegnelse på et visningsrom for kunst. I den senere tid er betegnelsen galleri også blitt vanlig for steder der man omsetter kunst. Sven Oluf Sørensen sa ofte selv «museet» når han snakket om bygningen med malerisamlingen. Etter å ha konsultert Språkrådet, har Stiftelsen derfor valgt å endre navnet til **Holmsbu Kunstmuseum, Henrik Sørensens samlinger**. Navnet er godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet i 2020. Eierstiftelsen mener dette er en mer dekkende betegnelse for hele arven etter Henrik og Sven Oluf Sørensen.

Morten Opsahl

Styreleder for Stiftelsen Holmsbu Kunstmuseum,
Henrik Sørensens samlinger